

Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* – ‘witte duinen’ (H2120)

Verkorte naam: Witte duinen

1. Status:

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: Dit habitatype betreft door helm (*Ammophila arenaria*), noordse helm (x *Calammophila baltica*) of duinzwenkgras (*Festuca arenaria*) gedomineerde delen van de zeereep. De zeereep is de eerste ofwel buitenste duinenrij aan de zeezijde.

Aan de zeewaarts gerichte loefzijde van de zeereep is helm doorgaans het meest vitaal. Aan de loefzijde vindt de meeste invang van vers zand plaats. Aan de meer beschutte lijzijde groeien meer van de andere voor het habitatype typische soorten. Ook is daar de bedekking van duinzwenkgras gemiddeld hoger. Waar de witte duinen voorkomen in afwisseling met kaal zand en/of vloedmerkbegroeiingen, wordt het gehele mozaïek tot het habitatype gerekend.

Witte duinen kunnen mozaïeken vormen met embryonale duinen van habitatype H2110.

Helmbegroeiingen van de binnenste ofwel meest landinwaarts gelegen duinenrij en stuifzanden van het binnenland worden niet tot het habitatype gerekend.

Aanplantingen van helm en noordse helm in een vastgelegde zeereep zijn vaak moeilijk te onderscheiden van spontane helmbegroeiingen. Dergelijke aanplanten worden daarom eveneens tot het habitatype gerekend. Soms zijn ze te herkennen aan een slechte structuur en functie. Ze vertonen dan een regelmatig patroon van aangebrachte pollen en hebben weinig of geen plekken met open zand. Verder zijn ze arm aan typische soorten en is de helm doorgaans weinig vitaal (nauwelijks bloeiend en geen grote pollen vormend).

De mooiste voorbeelden van het habitatype komen daar voor waar de helmduinen vrij kunnen stuiven en de kust niet kunstmatig is vastgelegd. Het is niet nodig subtypen te onderscheiden.

Vegetatietypen: Begroeiingen in de zeereep van de associatie *Elymo-Ammophiletum* (23Ab1).

Helmbegroeiingen in de zeereep van de rompgemeenschap *RG Ammophila arenaria-Carex arenaria-[Ammophiletea]*.

Vloedmerkgemeenschappen van de *RG Honckenya peploides-[Salsolo-Honckenyon]* (22RG2) die met bovenstaande plantengemeenschappen kleinschalige mozaïeken vormen, behoren in dergelijke gevallen tot het habitatype.

Aanplantingen van Helm en Noordse helm (x *Calammophila baltica*) in een gefixeerde zeereep kunnen vaak moeilijk onderscheiden worden van meer spontane begroeiingen van dit habitattypen. Dergelijke aanplanten worden daarom eveneens tot het habitatype gerekend,

Code habitat (sub)type	Code	Vegetatietypen	Represen-tativiteit	Voor-waarde
2120	22RG02	<i>RG Honckenya peploides-[Salsolo-Honckenyon/Ammophilion arenariae]</i>	goed	2
2120	23AB01A	<i>Elymo-Ammophiletum typicum</i>	goed	
2120	23AB01A	<i>Elymo-Ammophiletum typicum</i>	goed	
2120	23AB01B	<i>Elymo-Ammophiletum festucetosum</i>	goed	
2120	23RG01	<i>RG Ammophila arenaria-Carex arenaria-[Ammophiletea/Koelerio-Corynephoretea]</i>	goed	

Relatief belang in Europa: groot

Het habitatype is wijd verspreid langs de Atlantische en Mediterrane kust. Nederland heeft relatief veel duinen, maar de oppervlakte aan optimaal ontwikkelde, natuurlijke voorbeelden van witte duinen is in ons land betrekkelijk gering.

3. Kwaliteit

Kenmerken van een goede structuur en functie:

- Verstuvende zeereep;
- Dominantie van vitale helm, Noordse helm of duinzwenkgras;
- Onregelmatige vegetatiestructuur;
- Plekken met kaal zand tussen de vegetatie;
- Onregelmatig reliëf;
- Aaneengesloten oppervlakte van het type tenminste 400 m².

4. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: Het habitatype wordt langs de hele Noordzeekust aangetroffen.

Verspreidingskaart witte duinen

Huidig voorkomen en Natura 2000: Witte duinen komen voor langs de hele Nederlandse Noordzeekust, maar het gaat daarbij op veel plaatsen om een niet vitale vorm. Dit is een gevolg van de vastlegging van de zeereep. De huidige oppervlakte bedraagt naar schatting enkele duizenden hectaren (4.000 ha volgens Doing in Horsthuis en Schaminée 1993). Daarvan is circa 90% gelegen in Natura 2000-gebieden.

Goed ontwikkelde vitale helmbegroeiingen zijn beperkt tot jonge, stuivende duinen. Voorbeelden komen voor in het waddengebied (Waddenzee (1), Duinen Ameland (5), Duinen Schiermonnikoog (6), Duinen Terschelling (4), Duinen Texel (2), Duinen Vlieland (3)). Verder zijn ze ook bijvoorbeeld aanwezig in de Kerf bij Duinen Schoorl (86), het Kennemerstrand (Kennemerland-zuid (88)) en het Zwin (Zwin & Kievitpolder (123)).

Vooraf in de kalkrijke dungebieden van zuidelijk Nederland kunnen witte duinen soortenrijk zijn. Dit betreft onder meer de Natura 2000 gebieden Kennemerland-zuid (88), Meijendel en Berkheide (97), Kop van Schouwen (116) en Zwin & Kievitpolder (123).

H2120 witte duinen: *relatieve bijdrage van Natura 2000 gebieden*

Natura 2000 gebied	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Duinen Ameland	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen en Lage Land Texel	+	+	(1) Opp. 2-15%

Natura 2000 gebied	Huidige rel. bijdrage (1)	Potentiele rel. bijdrage (2)	Argumentatie (1) of (2)
Duinen Goeree & Kwade Hoek	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Schiermonnikoog	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Terschelling	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Vlieland	+	+	(1) Opp. 2-15%
Kennemerland-Zuid	+	+	(1) Opp. 2-15%
Kop van Schouwen	+	+	(1) Opp. 2-15%
Noordhollands Duinreservaat	+	+	(1) Opp. 2-15%
Noordzeekustzone	+	+	(1) Opp. 2-15%
Duinen Schoorl	+	+	(1) Opp. 2-15%
Solleveld	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Waddenzee	+	+	(1) Opp. 2-15%
Zwin & Kievittepolder	+	+	(1) Opp. < 2% goede kwaliteit
Coepelduynen	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit
Duinen Den Helder en Callantsoog	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit
Meijendel & Berkheide	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit
Voornes Duin	-	-	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit
Westerschelde & Saefthinghe	-	-	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit
Zwanenwater & Pettemerduinen	-	+	(1) Opp. < 2% matige kwaliteit (2) van matige naar goede kwaliteit

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends: Langs de Zuiderzee/IJsselmeerkust zijn witte duinen zo goed als verdwenen. Er zijn daar nog slechts restanten van helmbegroeiingen aanwezig die niet tot het habitatype worden gerekend. Vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw de is vastlegging van de duinen ten behoeve van kustverdediging op grote schaal toegepast. Het is waarschijnlijk dat de helmduinen vroeger over een grotere oppervlakte voorkwamen dan nu en dat ze van betere kwaliteit waren. Circa 10% van de zeereep is thans nog het resultaat van geheel natuurlijke ontwikkeling. Vooral langs de Hollandse vastelandskust hebben de helmduinen door kunstmatige ingrepen veel van hun natuurlijkheid verloren. In de laatste decennia is de situatie over het geheel genomen stabiel.

Recente ontwikkelingen: Geen significante veranderingen, zeker niet in negatieve zin. In de laatste jaren wordt gestreefd naar meer natuurlijk kustbeheer, waarbij ook in de zeereep plaatselijk verstuing wordt toegestaan. Een interessant experiment in de Hollandse vastelandsduinen is de zogenaamde Kerf bij Schoorl, waar een poging is ondernomen om een kleine slufteer te laten ontstaan achter een dynamische zeereep.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig

Het verspreidingsgebied is in de afgelopen decennia stabiel. Langs de Hollandse vastelandsduinen is het habitatype echter nauwelijks in goed ontwikkelde vorm aanwezig.

Beoordelingsaspect oppervlakte: gunstig

De oppervlakte is in de afgelopen decennia min of meer stabiel.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Typische soorten: Er zijn geen aanwijzingen dat de soortensamenstelling in de afgelopen halve eeuw negatief is veranderd.

2. Structuur en functie: De ecologische condities zijn in een groot deel van onze kustzone voldoende voor behoud van het habitatype. Een uitzondering vormt daarop echter de Hollandse vastelandskust waar de zeereep overal is vastgelegd.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Bij het huidige kustbeheer wordt op voldoende locaties ruimte gegeven aan verstuing in de zeereep, zodat het habitatype niet bedreigd is. Vanwege de rijzende zeespiegel zal in de toekomst enige aandacht nodig zijn om het habitatype te behouden.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Voor een gunstige staat van instandhouding is een verspreiding langs de gehele kustzone vereist zonder grote 'gaten'. Daarbij dient het habitatype over een oppervlakte van minimaal 500 ha goed ontwikkeld te zijn en over tenminste 3000 ha voor te komen. Er dienen zowel in Zuidwest-Nederland, langs de Hollandse vastelandsduinen en in het Waddengebied tenminste drie locaties met goed ontwikkelde voorbeelden aanwezig te zijn.

Oordeel: matig ongunstig

Aspect	1994	2004
Verspreiding	matig ongunstig	matig ongunstig
Oppervlakte	gunstig	gunstig
Kwaliteit	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig
Beoordeling Svl	matig ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Arens, S.M. (1994). *Aeolian processes in the Dutch foredunes*. Dissertatie Universiteit van Amsterdam, 150 pp.
- Arens, S.M., C.W. Smit, C.J.W. Bruin & P.D. Jungerius, 2003. Dynamisch zeereepbeheer op Texel; experiment Paal 14. Evaluatie 1998-2003. RAP2003.07 in opdracht van Rijkswaterstaat, Directie Noord-Holland.
- Horsthuis, M.A.P. & Schaminee, J.H.J., 2003. Verspreiding en ecologische spectra van 24 plantengemeenschappen in Nederland. IBN-Rapport 021, IBN-DLO, Wageningen.